

2. Слід використати турецький досвід визначення підстав недійсності шлюбу в частині доповнення змісту такої підстави недійсності шлюбу як відсутність вільної згоди на укладення шлюбу такими елементами, як: укладення шлюбу під впливом помилки або обману щодо особи подружжя, щодо трактування сімейних відносин між подружжям як шлюбу і внести відповідні зміни до абз. 2 ч. 2 ст. 40 СК України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Антокольская М. В. Семейное право: учебник / Изд. 2-е, перераб. и дополн. М.: Юрист, 2002. 332 с.
2. Бикова О. Ю. Укладення та розірвання шлюбу за законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право; Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. Одеса, 2005. 220 с.
3. Блінова Г. О. Укладення шлюбу: порівняльна характеристика сімейного права України та Туреччини // Право і суспільство, 2013. № 5. С. 40–45.
4. Вербіцька М. В., Росоляк О. Б. Умови дійсності шлюбу за законодавством України та ФРН: порівняльно-правовий аспект // Порівняльно-аналітичне право, 2015. № 1. С. 66–69.
5. Гражданский кодекс Франции (Кодекс Наполеона) / Пер. с франц. В. Захватаев / Предисловие: А. Довгерт, В. Захватаев / Приложения 14: В. Захватаев / Отв. ред. А. Довгерт. К.: Истина, 2006. 1008 с.
6. Гражданское право: учебник: в 3-х т. 2-е изд., перераб. и дополн. / Под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. М.: Проспект, 1999. Т. 3. 648 с.
7. Гражданское уложение Германии = Deutsches Burgerliches Gesetzbuch mit Einfuhrungsgesetz: ввод. закон к Гражд. уложению; пер. с нем. / В. Бергманн, введ., сост.; науч. редакторы: А. Л. Малковский и др. 2-е изд., доп. М.: Волтерс Клувер, 2006. 816 с.
8. Зенин И. А. Гражданское и торговое право зарубежных стран: учеб. пособие. М.: Высшее образование, Юрайт-Издат, 2009. 238 с.
9. Матвеева Н. А. Институт брака в семейном праве России, Украины и Беларуси: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03; Российский государственный социальный университет. Москва, 2005. 184 с.
10. Райчук А. Визнання шлюбу недійсним: теорія та практика // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Юридичні науки, 2007. № 77–78. С. 102–105.
12. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України. Науково-практичний коментар. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 532 с.
13. Семейное право Российской Федерации и иностранных государств: основные институты / Под ред. В. В. Залесского. М.: Изд-во М. Ю. Тихомирова, 2004. 310 с.
14. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України, 2002. № 21–22. Ст. 135.

Sydorenko D. On the issue of the conditions of invalidity of marriage under the family legislation of Ukraine and other European countries

In the scientific article, a comparative legal analysis of the absolute and relative conditions of invalidity of marriage under the family legislation of Ukraine, Great Britain, France, Germany, Turkey, the Russian Federation and Belarus was conducted. The author made proposals for improving the legal regulation of the conditions of invalidity of marriage under the family legislation of Ukraine.

Keywords: invalid marriage, the conditions of invalidity of marriage, insignificance of marriage, appeal of marriage, nullifying a marriage, annulment of the marriage record.

УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМИ ПРАВАМИ ДО ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ

Сіщук Л. В.,

кандидат юридичних наук, науковий співробітник Лабораторії проблем корпоративного права НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

У статті звернено увагу на необхідність управління корпоративними правами до моменту прийняття спадщини. Проаналізовано норми вітчизняного та іноземного цивільного законодавства, що визначають порядок укладення договору на управління спадщиною, сторін договору та інші умови. Розкрито недоліки законодавчої техніки щодо формування норм про управління спадщиною. Запропоновано удосконалення цивільного законодавства щодо визначення сторін та підстав припинення договору на управління спадщиною.

Ключові слова: корпоративні права, спадкування, договір на управління спадщиною, нотаріус, спадкоємець, виконавець заповіту.

Спадкування корпоративних прав є одним із важливих питань сьогодення, адже проблеми корпоративного права не вичерпуються лише питаннями, пов'язаними із залученням інвесторів у сферу підприємницької діяльності чи забезпечення ефективного корпоративного управління, або ж оборотоздатністю корпоративних прав через договірні конструкції купівлі-продажу, дарування тощо. Це значно складніше завдання, адже у кожному конкретному випадку постає дилема з'ясування доцільності переходу корпоративних прав до спадкоємців, які через відсутність навичок та приватного інтересу продовжувати діяльність компанії і створювати умови для задоволення корпоративного інтересу в отриманні прибутку можуть завдати шкоди цій компанії та іншим її учасникам.

Тому в науковій літературі обґрунтовується необхідність розмежування умов набуття у власність майнових і немайнових корпоративних прав. У корпоративному законодавстві та узагальнених позиціях судової практики також відсутній єдиний підхід до порядку спадкування корпоративних прав, що зумовлено різнорідним розумінням понять «право участі», «частка у статутному (складеному) капіталі», «корпоративні права» та наявними колізіями у нормативних положеннях цивільного характеру. Для прикладу, така ситуація є характерною для товариств з обмеженою і додатковою відповідальністю, а також для учасників повних товариств та повних учасників командитних товариств, у яких набуття права участі у товаристві залежить від волевиявлення інших учасників або самого товариства, якщо інше не передбачено установчими документами. При чому, у разі спадкування тільки частки у статутному (складеному) капіталі, спадкоємцю виплачується її вартість без права вступу до товариства.

Схожі положення зазначені й у ст. 183 КТТ Польщі, що надають можливість не тільки встановлювати обмеження щодо можливості спадкування часток, а й виключення такої можливості [6, с. 97]. Щодо австрійського законодавства, то практика його застосування хоча й не дає чіткої відповіді, чи можна виключити можливість успадкування частки, проте надає можливість передбачити певні обов'язки для особи, яка успадковує частку, наприклад, відчужити частку учасника на користь решти учасників [5, с. 82].

У зв'язку з цим однією з необхідних умов спадкування корпоративних прав має бути належне управління корпоративними правами до моменту прийняття спадщини, з якого у спадкоємця виникають законні правомочності власника. Адже, за загальним правилом, між моментом відкриття спадщини і моментом його прийняття проходить період часу, протягом якого спадкове майно може піддаватися ризику повної або часткової загибелі, розкраданню тощо. І тому виникає необхідність у прийнятті заходів охорони спадкового майна до того моменту, коли з'явиться спадкоємець або коли майно буде прийнято державою як виморочне [1, с. 104].

Відповідно до ч. 1 ст. 1283 ЦК України охорона спадкового майна здійснюється в інтересах спадкоємців, відказоодержувачів та кредиторів спадкодавця з метою збереження його до прийняття спадщини спадкоємцями. Водночас необхідність управління спадковим майном обумовлена самою природою об'єктів спадкування. Тому заходи з управління приймаються в основному до майна, що має економічну цінність і здатному приносити дохід їх власникові [11, с. 94]. Саме до такого складу спадщини, що потребує управління, відносяться й корпоративні права, які належали на момент смерті спадкодавцю, адже такі об'єкти спадкування мають вартісний характер та потребують вчинення низки фактичних і юридичних дій для отримання матеріальних вигод як результату володіння ними.

У ч. 1 ст. 1285 ЦК України зазначено, якщо у складі спадщини є майно, яке потребує утримання, догляду, вчинення інших фактичних чи юридичних дій для підтримання його в належному стані, нотаріус, а в населених пунктах, де немає нотаріуса, – відповідний орган місцевого самоврядування, у разі відсутності спадкоємців або виконавця заповіту укладають договір на управління спадщиною з іншою особою.

Проте існування вищенаведеної норми викликає більше запитань стосовно реального застосування її на практиці поряд із заходами щодо охорони спадщини, які передбачені законодавством. По-перше, норма даної статті надає можливість укладення договору на управління спадщиною, однак не регламентує умов укладення, виконання, правових наслідків невиконання або неналежного виконання такого договору, що зумовлено неможливістю визначити правову природу цього ж договору. По-друге, укладення договору на управління спадщиною здійснює нотаріус, а у відповідних випадках також орган місцевого самоврядування тільки за відсутності спадкоємців або виконавця заповіту.

Щодо визначення правової природи договору на управління спадщиною Ю. О. Заїка зазначає, що такий договір є різновидом договору на управління майном, передбаченого ст. 1029 ЦК України [2, с. 328]. Автор робить висновок, що в особи, яка управляє спадщиною, повноваження значно ширші, ніж у зберігача, оскільки управитель спадщини наділений повноваженнями вчиняти будь-які необхідні дії, спрямовані на збереження спадщини [2, с. 329].

Однак у цивільному та нотаріальному законодавстві не міститься норм, які б відсилали до гл. 70 ЦК України, що регулює відносини з управління майном. Крім того, відповідно до п 9.2 Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України № 296/5 від 22. 02. 2012 р. (далі – Порядок вчинення нотаріальних дій) договір на управління спадщиною укладається нотаріусом з дотриманням вимог

ч. 2 ст. 212 ЦК України, відповідно до якої особи, які вчиняють правочин, мають право обумовити припинення прав та обов'язків обставиною, щодо якої невідомо, настане вона чи ні (скасувальна обставина). Таким чином, управління спадщиною регулюється нормами ЦК України, що визначають порядок спадкування з урахуванням загальних положень про правочини.

Якщо звернутися до цивільного законодавства Російської Федерації, то відповідно до ст. 1173 ЦК РФ, якщо у складі спадщини є майно, що вимагає не тільки охорони, а й управління (підприємство, частка в статутному (складеному) капіталі господарського товариства або товариства, цінні папери, виключні права тощо), нотаріус як установник довірчого управління укладає договір довірчого управління цим майном. У правовій літературі з даного приводу зазначається, що договір довірчого управління спадковим майном – це угода, за якою одна сторона (установник управління) передає іншій стороні (довірчому управителю) на строк, необхідний спадкоємцям для вступу у володіння спадщиною, майно в довірче управління, а інша сторона зобов'язується здійснювати управління цим майном згідно з вказівками установника управління і в інтересах зазначених ним одного або кількох осіб (вигодонабувачів) [11, с. 96].

Якщо проаналізувати поняття договору управління майном за ЦК України, то згідно зі ст. 1026 за даним договором одна сторона (установник управління) передає іншій стороні (управителеві) на певний строк майно в управління, а інша сторона зобов'язується за плату здійснювати від власного імені управління цим майном в інтересах установника управління або вказаної ним особи (вигодонабувача). Предметом договору управління майном можуть бути підприємство як єдиний майновий комплекс, нерухома річ, цінні папери, майнові права та інше майно (ч. 1 ст. 1030 ЦК України). Особливістю договору управління майном є те, що він може вчинятися як в інтересах управителя майна, так і на користь вигодонабувача, тобто застосовується конструкція договору на користь третіх осіб. Відповідно до ч. 2 ст. 1034 ЦК України установник управління може вказати в договорі особу, яка має право набувати вигоди від майна, переданого в управління (вигодонабувача).

З урахуванням наведеного, якщо виходити з конструкції договору на управління спадщиною як договору управління майном на користь третьої особи, то цілком допустимо, що установником управління може виступати нотаріус або орган місцевого самоврядування як особи, що відповідно до закону застосовують заходи охорони до спадкового майна та/або управління ним, управителем є особа, з якою укладено договір управління спадщиною, а третьою особою – вигодонабувачем виступає спадкоємець (спадкоємці), на користь якого й було укладено договір. Тому слід погодитися з Ю. О. Заїкою, якщо за договором управління майном установником управління виступає власник майна або орган опіки та піклування, або опікун чи піклувальник, то чому договір на управління спадщиною не може укладати не власник майна, а нотаріус, і, відповідно, вигоди за договором буде набувати не нотаріус, а майбутній власник майна [2, с. 328 – 329].

Якщо ж склад спадкоємців не може бути визначений на момент укладення договору, управління має здійснюватися в інтересах установника управління – нотаріуса, на якого в силу закону покладено обов'язок вживати заходів щодо захисту інтересів спадкоємців, відказоодержувачів та інших зацікавлених осіб [9, с. 95]. В положеннях гл. 70 ЦК України зазначається, що після припинення дії договору управління майном предмет договору повертається установнику управління або вигодонабувачеві. При цьому майно, набуте управителем у результаті управління майном, включається до складу отриманого в управління майна (ч. 1 ст. 1030). Вважаємо, що такі можливості є характерними для корпоративних прав, ефективно управління якими могло б збільшити спадкову масу, зокрема йдеться про отримання дивідендів. Адже всі доходи та інші надходження, отримані в результаті управління, повинні переходити до вигодонабувачів.

Таким чином, можна зробити висновок про доцільність регулювання договору на управління спадщиною гл. 70 ЦК України, що визначає особливості договорів управління майном, з урахуванням специфіки положень про спадкування. Адже мета управління майном відрізняється від мети його охорони – управління спрямоване не тільки на недопущення зменшення цінності спадщини, а, перш за все, на отримання прибутку. Якщо заходи охорони приймаються виключно стосовно речей, то заходи управління – як щодо речей, так і майнових прав [4, с. 22 – 23].

Водночас необхідно зауважити недосконалість положення ст. 1285 ЦК України щодо обмеження свободи укладення договору на управління спадщиною. Адже обов'язковими умовами договору на управління спадщиною є: 1) укладення його нотаріусом або у визначених законом випадках органом місцевого самоврядування; 2) у разі відсутності спадкоємців або виконавця заповіту.

Щодо першої умови слід зазначити, що, на відміну від норм вітчизняного законодавства про можливість бути стороною договору на управління спадщиною нотаріуса або органу місцевого самоврядування, згідно зі ст. 1173 ЦК РФ в якості установника управління як сторони договору виступає нотаріус або виконавець заповіту. Наведену норму слушно було б застосувати й у ч. 1 ст. 1285 ЦК України, адже виконавець заповіту теж має повноваження не тільки здійснювати управління спадщиною, а й укладати такі договори з іншими особами. Щодо нотаріуса як сторони договору, то виникають

неоднозначні міркування. З одного боку, якщо нотаріус буде виступати стороною договору, то буде розпоряджатися майном спадкодавця, передаючи його в управління, що унеможливило б безпосередність спадкового правонаступництва. З іншого боку, безпосередність спадкового правонаступництва є складовою універсальності спадкування, коли майно в незмінному вигляді як єдине ціле і в один і той самий момент переходить в порядку спадкування. Вживання заходів щодо охорони та управління спадковим майном лише сприяє цьому переходу. Крім того, виступаючи стороною в договорі управління, нотаріус хоча й здійснює передачу майна в управління, але тим самим лише формально розпоряджається спадковим майном, оскільки з прийняттям спадщини спадкоємцями воно буде належати саме їм [11, с. 99].

Ще одним зауваженням є те, що аналіз ч. 1 ст. 1285 ЦК України приводить до висновку, що саме нотаріус (у визначених законом випадках орган місцевого самоврядування) виступає не тільки стороною, а й ініціатором укладення договору на управління спадщиною. При цьому іншою стороною договору є будь-яка третя особа, яка не є ні спадкоємцем, ні виконавцем заповіту. Водночас у п. 9.1 Порядку вчинення нотаріальних дій уточнюється питання про сторони договору на управління спадщиною і зазначається, що нотаріус на підставі заяви заінтересованої особи укладає договір на управління спадщиною з цією особою. Тобто зазначене положення звужує коло повноважень нотаріуса неможливістю укладення договору на управління спадщиною з власної ініціативи. Більше того, законодавство не дає чіткої відповіді, хто може бути заінтересованою особою, крім спадкоємців та виконавця заповіту, і обмежує можливість бути іншою стороною договору тільки ту особу, яка звернулася до нотаріуса із відповідною ініціативою про необхідність укладення договору на управління спадщиною.

Друга умова здійснення управління спадковим майном за відсутності спадкоємців чи виконавця заповіту робить цей спосіб охорони спадщини таким, що фактично не використовується на практиці. Зокрема, В. М. Кравчук зазначив, що в межах існуючого правового регулювання, в тому числі й коли йдеться про корпоративні права як об'єкт спадкових прав, найбільш прийнятним був би заповіт учасника з призначенням виконавця заповіту (ст. 1286 ЦК України). Однак, оскільки заповіти з призначенням виконавця в Україні поки що трапляються нечасто, то виходом з цієї ситуації міг би стати договір на управління спадщиною. Тому сферу застосування ст. 1285 ЦК України слід було б розширити і укладати договір із спадкоємцями [7, с. 357 – 358]. Схожих поглядів дотримуються й інші вчені та практики [2, с. 328]. Так, Н. Манжура зазначає, що спадкоємці можуть одержати документи, які підтверджують їхні права, не раніше ніж через шість місяців. За такий великий проміжок часу підприємство без управління може стати банкрутом. Правових підстав для здійснення управління спадкоємці не мають. Тому зміст ст. 1285 ЦК України необхідно викласти як норму, що дозволяє нотаріусу укласти договір на управління спадщиною із спадкоємцем або виконавцем заповіту [8].

Вважаємо, що наведені пропозиції мають право на існування і сприяли б ефективному управлінню корпоративними правами у процесі спадкування. Адже нотаріус як уповноважений законом суб'єкт з власної ініціативи має вчиняти превентивні заходи від порушень прав спадкоємців з боку третіх осіб з моменту відкриття спадщини. Водночас, обмежившись тільки колом спадкоємців і виконавця заповіту як сторін договору на управління спадщиною, виникає запитання, як має діяти нотаріус до моменту появи спадкоємців, які можуть з'явитися для прийняття спадщини не відразу після її відкриття, а в кінці строку, визначеного для прийняття спадщини.

Якщо ж говорити про виконавця заповіту, то виникає запитання, хто буде стороною договору, якщо виконавець заповіту відмовиться від виконання покладених на нього завдань. Адже виконання заповіту можна визначити як цивільне правовідношення, ініціатором якого виступає, як правило, заповідач, за яким на фізичну чи юридичну особу (виконавця заповіту) покладається обов'язок щодо здійснення цілого комплексу дій, спрямованих на реалізацію положень, що містяться в заповідальному розпорядженні [3, с. 119]. Відповідно до ст. 1286 – 1288 ЦК України виконавець заповіту може бути призначений за ініціативою спадкодавця, спадкоємців, суду або нотаріуса. Якщо виконавця заповіту призначив спадкодавець, то управління спадковим майном є прямою реалізацією волі спадкодавця, вираженої в заповіті, і може здійснюватися безпосередньо призначеним ним виконавцем заповіту, або відповідно до заповіту виконавцем може укласти договір на управління спадщиною з третіми особами. Іншими словами, виконавець заповіту залежно від змісту заповіту може бути наділений або правом управління спадщиною, або правом укладати такий договір [10, с. 117]. Так, згідно зі ст. 1290 ЦК України до повноважень виконавця заповіту належить обов'язок управляти спадщиною та вчиняти інші дії, передбачені у заповіті. Втім можливість укладення договору на управління спадщиною нотаріусом з виконавцем заповіту виникає тільки у випадку призначення такого виконавця самим нотаріусом.

Ще одним положенням чинного законодавства, що не сприяє застосуванню договору на управління спадщиною, є ч. 2 ст. 1285 ЦК України, відповідно до якої особа, яка управляє спадщиною, має право на вчинення будь-яких необхідних дій, спрямованих на збереження спадщини, до з'явлення спадкоємців або до прийняття спадщини. При цьому у п. 10. Порядку вчинення нотаріальних дій зазначається, що договір на управління спадщиною припиняється у разі надходження до нотаріуса за місцем відкриття спадщини заяви про прийняття спадщини, або, у разі відсутності спадкоємців за законом і за

заповітом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття спадщини ніким із спадкоємців, а також відмови від її прийняття, у зв'язку з чим укладений договір на управління спадщиною діє до ухвалення судом рішення про визнання спадщини відумерлою.

Зазначені нормативні положення фактично усувають особу, яка управляє спадщиною, з моменту з'явлення спадкоємця, який може настати на другий день після відкриття спадщини. В такому разі договір на управління спадщиною припиняє свою дію або й взагалі не укладається, але питання, яким чином здійснювати спадкоємцеві управління спадщиною до моменту її прийняття, залишається відкритим. Адже якщо виходити з положень про правонаступництво, то моментом переходу корпоративних прав буде вважатися момент їх прийняття, хоча й обсяг таких прав визначається на день відкриття спадщини. Однак корпоративні права – це об'єкт спадкових прав, який відрізняється своєю динамічністю та мінливістю, оскільки за умови ефективного механізму реалізації цих прав після прийняття спадщини спадкоємець може отримати не тільки той обсяг корпоративних прав, який належав спадкодавцю на момент його смерті, а й прибуток, отриманий від управління такими правами. І навпаки, відсутність належного правового механізму щодо управління корпоративними правами може призвести до негативних наслідків від такої діяльності.

У зв'язку з вищенаведеним доходимо висновку, що на законодавчому рівні доцільно закріпити положення, згідно з яким нотаріус (орган місцевого самоврядування) може укладати договір на управління спадщиною зі спадкоємцями, виконавцем заповіту або третіми особами, які надають послуги з управління майном на професійній основі (професійні управителі) на строк, визначений законом для прийняття спадщини з моменту її відкриття. Реалізацію права ініціювати укладення договору на управління спадщиною необхідно залишити як за нотаріусом (органом місцевого самоврядування), так й за спадкоємцями, виконавцем заповіту та іншими заінтересованими особами.

Також у п. 9.3, 9.4 Порядку вчинення нотаріальних дій зазначається, що текст договору викладається без застосування спеціальних бланків нотаріальних документів згідно з актом опису спадкового майна, який є невід'ємною частиною договору (перелік цього майна може викладатися в тексті договору). Договір на управління спадщиною не реєструється в реєстрі для реєстрації нотаріальних дій. Інформація про укладення договору на управління спадщиною заноситься до Книги обліку договорів на управління спадщиною. При укладанні зазначеного договору нотаріус зобов'язаний пересвідчитись у тому, що це майно було власністю спадкодавця на момент відкриття спадщини, про що зазначається в тексті договору з посиланням на реквізити відповідного документа (за наявності). Крім того, договір на управління спадщиною є платним, що впливає з ч. 3 ст. 1285 ЦК України, де зазначається, що особа, яка управляє спадщиною, має право на плату за виконання своїх повноважень.

Отже, розвиток корпоративної етики компаній у сфері спадкування корпоративних прав має бути спрямований на застосування у практичній діяльності правової конструкції договору на управління спадщиною (корпоративними правами) до закінчення визначеного законом строку для прийняття спадщини, що надасть гарантії недопустимості зловживання суб'єктивними цивільними правами ні учасниками компаній, ні спадкоємцями і сприятиме прозорості та відкритості корпоративного управління в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Антимонов Б. С., Граве К. А. Советское наследственное право. М.: Юр. лит., 1955. 264 с.
2. Заїка Ю. О. Становлення і розвиток спадкового права в Україні: дисер. на здобуття наук. ступеня док. юрид. наук: 12. 00. 03. Київ, 2007. 415 с.
3. Заїка Ю. О., Рябоконт Є. О. Спадкове право: навч. посіб. К.: Юрінком Інтер, 2009. 352 с.
4. Кожевина Е. В. Наследственное правопреемство: автореф. дис. на соис. учен. степени канд. юрид. наук: 12.00.03. Екатеринбург, 2005. 23 с.
5. Корпоративне право Австрії та України: монографія / Васильєва В. А., Ковалишин О. Р., Вікторія Робертсон [та ін.]; за ред. проф. В. А. Васильєвої. Івано-Франківськ, 2015. 250 с.
6. Корпоративне право Польщі та України: монографія / Васильєва В. А., Гербет Анджей, Ковалишин О. Р.; за заг. ред. проф. В. А. Васильєвої. Івано-Франківськ, 2016. 377 с.
7. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин у господарських товариствах: монографія. Львів: Край, 2009. 464 с.
8. Манжура Н. Спадкування корпоративних прав в Україні. Юридичний журнал. 2007. № 3. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2605> (дата звернення: 14.12.2017).
9. Наследственное право. Булаевский Б. А. и др. / Отв. ред. К. Б. Ярошенко. М.: Волтерс Клувер, 2005. 186 с.
10. Наследственное право: учебник. Бунич Г. А., Гончаров А. А., Кутузов О. В., Попонов Ю. Г. М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2003. 140 с.
11. Янушкевич Е. А. Доверительное управление наследственным имуществом. Вестник Удмуртского университета: Правоведение. 2005. № 6 (1). С. 94–114.

Sishchuk L. Corporate rights management to accept the inheritance

The article focuses on the need to manage corporate rights until the adoption of the inheritance. The article analyzes the norms of domestic and foreign civil legislation, which determine the procedure for concluding an agreement on the management of the inheritance, parties to the agreement and other conditions. The disadvantages of legislative technique concerning the formation of norms on inheritance management are revealed. Improvement of civil law with respect to determination of parties and grounds for termination of the contract on the management of the inheritance is proposed.

Keywords: corporate rights, inheritance, inheritance contract, notary, heirs, executor of the will.

НЕМАЙНОВІ БЛАГА ЯК ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Скрипник В. Л.,

кандидат юридичних наук, докторант НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, завідувач кафедри галузевих юридичних наук Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського

У статті аналізується поняття «немайнові блага», їх зміст, особливість і характерні ознаки, співвідношення з іншими правовими категоріями. З'ясовується специфіка виникнення і припинення немайнових благ як об'єктів цивільних прав.

Ключові слова: об'єкти цивільних прав, особисті немайнові права, природні права фізичної особи, немайнові блага.

Постановка проблеми. У Загальній декларації прав людини (1948р.), Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.) проголошені права людини на життя, свободу, особисту недоторканність, недоторканність особистого, сімейного життя. Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) на відміну від попередніх вітчизняних кодифікацій цивільного законодавства вперше виокремив спеціальну главу «Об'єкти цивільних прав», що зумовлює потребу їх належного розуміння, визначення того чи іншого матеріального права чи нематеріального блага, які становлять їх зміст, повноту закріплення у законодавстві, що сприятиме ефективному захисту природних прав особи юрисдикційними і правозастосовними органами.

Невизначеність у законодавстві поняття особистих немайнових прав фізичних осіб зумовлює на практиці помилкове їх тлумачення норм, які містять зміст окремих немайнових прав. Україна обрала курс на європейську інтеграцію, успішність якого залежить і від процесу адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, в першу чергу законодавства у сфері охорони природних прав людини (права на життя, здоров'я тощо). Необхідність узгодження норм вітчизняного законодавства зумовлює і потребу та актуальність перегляду положень доктрини у сфері здійснення та захисту природних прав людини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі аспекти здійснення та захисту об'єктів цивільних прав, у тому числі і нематеріальних благ, були предметом дослідження таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як: М. К. Галантич, О. В. Дзера, Ю. О. Заїка, Н. С. Кузнецова, Л. В. Красицька, Р. А. Майданик, З. В. Ромовська, Р. О. Стефанчук, О. С. Сліпченко, І. В. Спасибо-Фатєєва, Є. О. Харитонов, С. І. Шимон, В. І. Бобрик, О. О. Посикалюк, Л. В. Малюга та інші). Значна увага приділяється особистим немайновим правам, що забезпечують індивідуалізацію учасників цивільних правовідносин, під якими пропонують розуміти суб'єктивні права, що мають на меті забезпечення індивідуалізації суб'єкта з-поміж інших, мають немайновий характер, невіддільні від особи-носія та мають особливий об'єкт – немайнове благо [12, с. 403].

Проте дослідження особистих немайнових прав як об'єктів цивільних прав не одержало розгорнутого висвітлення. Поза належної уваги науковців залишаються питання, пов'язані із визначенням особливості правового режиму немайнових благ, їх розумінням та змістом, особливістю залучення до цивільного обороту та їх місця в системі об'єктів цивільних прав.

Метою даної статті є з'ясування правової природи і ознак немайнових благ як об'єкта цивільних прав та проблем, пов'язаних з їх правовим регулюванням.

Основні результати дослідження. Законодавець більшості країн СНД не наводить поняття як об'єкта цивільних прав, так і поняття «немайнові блага», проте визначає їх види (ст. 177 ЦК України, ст. 128 ЦК Республіки Білорусь, ст. 7 ЦК Республіки Грузії, ст. 128 ЦК Російської Федерації) або розглядає немайнові блага як різновид особистих немайнових прав не характеризуючи взагалі (ст. 16 ЦК Республіки Молдова) [4], або взагалі не розмежовує поняття «немайнові права» і «немайнові блага» (ст. 115 ЦК Республіки Казахстан) [3].